

Název, abstrakt a klíčová slova v českém jazyce

Druhy podílů v kapitálových společnostech

Abstrakt

Zákon o obchodních korporacích přinesl řadu novinek do českého korporátního práva a rovněž otevřel otázky, které si téměř nikdo za účinnosti předchozí úpravy nekladl. Přestože řada institutů existovala již za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 a obchodního zákoníku, praxe nevyužívala možností, které ji stará úprava poskytovala. Ostatně ani právní doktrína se mnohým otázkám nevěnovala. Jedním z těchto institutů je i institut druhů podílů (akcií). Problematice druhů podílů je věnována předkládaná disertační práce.

Hlavními metodami výzkumu při zpracování této disertační práce byla výběrová literární rešerše a metoda analytická, včetně analýzy komparativní. Pomocí metody abstrakce a syntézy získaných poznatků došlo k zobecnění závěrů výzkumného záměru. Jde-li o výkladové metody, bylo použito gramatického, logického, systematického, historického, teleologického a komparativního výkladu. Při komparaci bylo zohledněno zejména právo německé, ale rovněž právo rakouské a švýcarské a v pasáži týkající se prioritních akcií i právo angloamerické.

Hlavním výzkumným záměrem práce bylo analyzovat, jaké možnosti při tvorbě druhů podílů (akcií) poskytuje zákon o obchodních korporacích. Lze konstatovat, že zákon o obchodních korporacích je v úpravě druhů podílů (akcií) značně flexibilní. Umožňuje zakladatelům a stejně tak společníkům za trvání společnosti nastavit vnitřní vztahy mezi společníky podle potřeb oboru činnosti, které se společnost věnuje nebo má věnovat, jejich představám o vhodném rozložení práv a povinností, jejich vzájemným vazbám, způsobu, kterým budou společnost financovat atd. Stejně tak umožňuje reagovat na vývoj na trhu a na situaci, ve které se společnost aktuálně nachází. Prostřednictvím vhodného nastavení práv a povinností společníků je například možné vyhradit rozhodovací pravomoci úzkému okruhu společníků, což může být vhodné zejména v rodinných společnostech. Jiné nastavení obsahu podílu (akcie) může sloužit jako nástroj před nepřátelským převzetím společnosti či jako ochranný nástroj před konkurencí. Společnost se dále může vydáním nových a investorsky atraktivních podílů (akcií) snažit získat nový kapitál a zachránit společnost před úpadkem či špatnou ekonomickou situací. Úpravu zákona o obchodních korporacích lze považovat za moderní a atraktivní.

Kromě úvodu a závěru je disertační práce rozdělena do šesti částí. Každá část je dále členěna do kapitol a ty jsou dále vnitřně strukturovány až do tří dalších podúrovní.

První část je věnována obecným otázkám souvisejícím s druhy podílů (akcií). Je v ní stručně vymezen podíl a druh podílu a druh akcie. Ve vztahu k druhům akcií je rovněž rozebráno, že navzdory dikci § 276 z. o. k. mohou být tvořeny i modifikacemi povinností. Konečně je přiblížen smysl a účel vybraných pravidel regulujících druhy podílů (akcií), což je významné pro další úvahy o tom, které odlišnosti v právním postavení společníka mají za následek vytvoření samostatného druhu podílu (akcie).

Předmětem druhé části práce je analýza, které z odlišností v právním postavení společníka vedou k vytvoření samostatného druhu podílu (akcie), a které nikoli. Rozebrány jsou odlišnosti v právním postavení společníka plynoucí z obsahu podílu, odlišnosti vztahující se k osobě společníka a odlišnosti vyplývající z podílu (akcie) jako předmětu vlastnictví. Závěrem jsou odlišnosti v právním postavení společníků klasifikovány na ty, které založí samostatný druh podílu (akcie), a na ty, které samostatný druh podílu (akcie) nezaloží.

Třetí část práce se zaměřuje na zásady a limity tvorby druhů podílů (akcií). Předně je rozebrána zásada autonomie vůle jako hlavní zásada tvorby druhů podílů (akcií) a dále jsou identifikovány její limity při tvorbě druhů podílů (akcií). Jde o pravidla chránící věřitele, pravidla upravující podstatné znaky jednotlivých forem společností, pravidla upravující základní a minimální působnost orgánů společnosti a rovněž pravidla upravující minimální obsah podílu (akcie), který tvoří jádro podílu (akcie). Jako limit změkčující přílišnou tvrdost zákona je pak rozebrán institut dobrých mravů. Konečně je analyzován vztah zásady rovného zacházení k tvorbě druhů podílů (akcií). Ta se neprojevuje jako materiální korektiv tvorby druhů podílů (akcií), nýbrž jako formální korektiv, který se uplatňuje při změnách druhů podílů (akcií) za trvání společnosti, když chrání společníky před zásahy společnosti do právního postavení společníka. V této byly rozlišeny bezprostřední a zprostředkované zásahy do právního postavení, přičemž zásahy bezprostřední jsou dále členěny na přímé a nepřímé. Zásada rovného zacházení přitom chrání společníka pouze před zásahy bezprostředními, avšak jak těmi přímými, tak i nepřímými. Zásada rovného zacházení ve formálním smyslu se projevuje v § 171 odst. 2 z. o. k. a § 417 z. o. k. a tato pravidla je tak nutno i vykládat. S přihlédnutím k zásadě rovného zacházení dospěl autor k závěru, že při vytváření druhů akcií modifikacemi povinností, je třeba souhlasu každého dotčeného akcionáře; § 417 odst. 2 z. o. k. se nepoužije. Na druhou stranu souhlas dotčeného společníka společnosti s ručením omezeným podle § 171 odst. 2 může být ve výjimečných případech postradatelný.

Čtvrtá část tvoří nejobsáhlejší pasáž této disertační práce a obsahuje analýzu možných modifikací práv, jež jsou s podílem (akcií) spojena ze zákona. U každého práva je stručně představena zákonná úprava, následně je podrobena zkoumání, zda je možné podíl (akcii)

příslušného práva zbavit, přičemž jsou shrnuty i názory dosavadní právní teorie, a nakonec je rozebráno, zda je možné příslušné právo jinak modifikovat a založit tak druh podílu (akcie). Přehled těchto modifikací je vždy příkladný. V návaznosti na provedenou analýzu odebitelnosti práv jsou práva spojená s podílem (akcií) ze zákona klasifikována na práva nezadatelná a práva odebitelná. Práva nezadatelná není možné společníku odejmout, ani co do podstaty omezit, i kdyby s tím souhlasili všichni společníci. Jde o práva, která silou své právní povahy odolávají smluvní svobodě. Jde o práva, která tvoří jádro podílu, o minimum práv, kterých není možno společníka zbavit a postačují k tomu, aby daná osoba byla nadále společníkem. Naproti tomu odebitelná práva jsou práva, která je možno společníku odebrat za podmínky, že jsou dodržena pravidla promítající zásadu rovného zacházení ve formálním smyslu. Ve společnosti s ručením omezeným (zpravidla) jen se souhlasem společníka (§ 171 odst. 2 z. o. k.). V akciové společnosti se souhlasem dotčených akcionářů, které má podobu zvláštního usnesení valné hromady (§ 417 odst. 2 z. o. k.). V závěru této části je rozebráno, že je možno odebitelná práva spojená s podílem (akcií) ze zákona odebírat i kumulativně.

Pátá část disertační práce je věnována právům, jež mohou být spojena s podílem (akcií) nad rámec zákonného standardu. Nejprve je rozebráno, že je možno spojit s podílem (akcií) i práva, která nesouvisí s účastí ve společnosti. Následně je podrobně analyzováno, zda lze vydat podíly (akcie) s právem jmenovat členy volených orgánů společnosti. Autor dochází k závěru, že je přípustné vydat akcie s právem jmenovat členy dozorčí rady. Pokud jde o možnost spojit s akcií právo jmenovat členy správní rady, domnívá se, že jde o spornou otázku a její řešení závisí na tom, zda se dovodí aplikace § 448 odst. 2 věta první z. o. k. za použití § 456 z. o. k. i na členy správní rady. Pokud ano, bude podle jeho názoru přípustné spojit s akcií i právo jmenovat člena správní rady. Autor se na druhou stranu nedomnívá, že je možno spojit s akcií právo jmenovat členy představenstva a právo jmenovat statutárního ředitele. Pokud jde o členy volených orgánů společnosti s ručením omezeným, považuje autor za přípustné spojit s podílem právo jmenovat jednatele i členy dozorčí rady. Nakonec této části je uveden příkladný výčet dalších práv, jež je možno spojit s podílem (akcií) a vytvořit tak samostatný druh podílu (akcie).

Předmětem zkoumání šesté části disertační práce jsou povinnosti. Nejprve je analyzováno, zda lze vydat podíl (akcii) bez povinností, jež jsou spojeny s podílem (akcií) ze zákona, tj. bez povinnosti loajality a ručební povinnosti (ve společnosti s ručením omezeným). Autor přitom dochází k závěru, že toto možné není. Dále je rozebráno, prostřednictvím jakých dalších povinností je možno vytvářet samostatné druhy podílů (akcií).

V závěru jsou shrnuty poznatky dosažené analýzou výzkumných otázek a jsou zdůrazněny dílčí závěry, které jsou významné s ohledem na výzkumný záměr práce.

Klíčová slova: podíl, akcie, druhy podílů